

Pascal De Decker - De structuur van de steden.

De structuur van onze wijken is hard en zorgt voor reproductie.

Hoe komen stadsbuurten tot stand: woonmilieu, differentiatie

Hoe komen verschillende groepen in verschillende buurten terecht: vrije woningmarkt, gestuurde markt?

Klassiek model: centrum, wegen, openbare gebouwen, buurten.

Wie sociaal-economisch sterk staat, kan kiezen waar hij woont – veel meer keuze.

Wat speelt mee: gezinsstatus, vanaf einde jaren zestig etnische status.

Nieuwe wijken schikken zich concentrisch rond de stad. Hoogbouw wijken sluiten aan bij de stad, niet echt gesegregeerd (in België)

Buitenlandse werknemers vertoeven soms in tijdelijke behuizing (vb. caravans)

19de eeuwse gordel rond de steden. Slechte kwaliteit van bouw. Altijd functie van aankomstwijk (zowel bij oude als nieuwe migratie)

Waar willen we met de stad naar toe. Stadsontwikkeling. Streven we naar een sociale mix?

Het verklaringsmodel van huidige fenomenen is te lang om uit te leggen. Er is een complexiteit van woonpatronen.

Diverse factoren spelen mee: economisch, politiek, cultureel (cf. verschil tussen Vlaanderen en Nederland, of de Nederlandse calvinistische strenge ordening en in België het katholicisme, wanordelijk, maar het kwam er wel op aan de mensen uit de steden te houden (verderf))

Op macro niveau spelen geld, inkomstenverdeling, houding tegenover de stad. Daarnaast is er de keuze van individuele huishoudens, maar die wordt ook door de welvaart bepaald.

Diverse actoren beïnvloeden het proces: stedelijke planners, huisvestingsmaatschappijen, lokale overheden, verkavelingsvoorschriften (grote of kleine kavel, leidt tot verschillen in welke inkomensgroep men aantrekt), bouwsector, verhuurders, financiële sector (de prijs van leningen).

Er is de private non-profitsector. Tijdens het interbellum stimuleerden katholieke vrouwenorganisaties een bepaald woonmodel, stimuleren van eigen woningbezit, woning met eigen tuin, de woning zelf modern ingericht)

Samengevat, twee belangrijke factoren:

- 1) Mobiliteitsbeleid. De elite wilde het volk uit de stad houden, tegen immoraliteit, voor het behoud van de sociale orde, hygiëne. Uitbouw openbaar vervoer (dicht spoorwegnet, vanaf 1850 goedkope werkabonnements) In België zijn de steden klein, gemeten aan onze graad van industrialisering. Er is een pendelcultuur. Nu is er een dicht autowegennet, ons mobiliteitsbeleid is anti-stedelijk.
- 2) Het woonbeleid was vanaf einde 19de eeuw aanvullend op het mobiliteitsbeleid. Promotie van eigendom buiten de steden. Voor eengezinswoningen, tegenstander van appartementen. Geen ruimtelijke ordening (ordening doet de grondmarkt krimpen). In België moesten de grondvoorraden hoog blijven, zodat de grondprijzen niet te hoog werden. Tot 1995 ontbrak een echt stedelijk beleid, en dan kwam het sociaal impulsfonds.

Resultaat van dit alles

- 1) Een permanente stad-uitwaartse beweging
- 2) Woningmarkt-paradox: in woningen die de mensen willen, wordt er weinig verhuisd. Constant worden dezelfde soort wijken/woningen gebouwd.
- 3) Welke match tussen woningtype en huishoudtype. Oude migratie vulde lege plekken in.
- 4) Uitbouw van sociale wijken (huis met tuin) – buiten de steden.
- 5) Er is een evolutie in de wijken waar de migratie terecht komt. Er is een evolutie weg van de stad.

Kaart van achtergestelde gebieden toont de verarming in de sociale huisvesting. De woningmarkt sorteert en selecteert.

Diverse tendensen:

1) Suburbanisatie

Die versnelt. In de stad stijgen de prijzen. De kwaliteit van de huisvesting, de sociale samenstelling van de wijk is belangrijk. Bij Belgen leeft de vraag naar homogeniteit/ tendens naar etnocentrisme.

2) Gentrificatie

Er zijn altijd stadsbewoners geweest. Mensen komen naar huis in de stad, vraag naar duurzaamheid. Pioniers verkopen gerenoveerde huizen met veel winst. Steden willen hoger opgeleiden behouden (fiscale opbrengst) (welke stadsontwikkeling, dure architectuur) Prijs is een segregerende factor.

3) Oude migratie

De concentratie blijft. Maar de elite binnen de migrantgroepen wijkt ook uit.

4) Nieuwe migratie

De nieuwe migranten komen terecht in die wijken met een historische onthaalfunctie.

Discussie

De maatschappij creëert ongelijkheid. Men past zijn woning aan een nieuw verworven status aan. Migratie zal blijven toenemen, toename van de bevolking in België, maar ook in de steden. Vraag is wel of dit zal blijven duren.

Ondanks segregatie, toch sociale mix – maar ook vrij massale uitwijking van meer begoeden.

Concentratie kan een probleem zijn, ontstaan van gettowijken ((nog) niet echt het geval in België)

Etnisch zijn onze steden hyperdivers.

Vreemd: concentratie is blijkbaar geen probleem als het om de rijken gaat (close gate communities, dure villawijken)

Belangrijk probleem: waar kunnen de steden hun inkomsten halen om hun diverse functies te betalen – spanning tussen rand en stad.

Sociale mix is een verrijking, maar mix mag niet geforceerd worden. Er is een verplaatsing van middenklasse naar de achtergestelde buurten.

Mix wordt ook gepromoot omdat men de centen nodig heeft. Bij een ander systeem van financiering van de stad (rol van de nationale overheid) krijgen we een ander verhaal. Vraag is hoe de rand/ de rijkere buurten te laten bijdragen aan de stad.

Wijken hebben een reputatie. Cf. Molenbeek dat vooral armere klassen aantrekt. Sociale promotie begon bij de Belgen, die wegtrokken uit Molenbeek. In homogeneren wijken ontstaat een dominante groep, die de regels bepaalt (subcultuur)

Er mag niet overdreven worden met de problemen. Sociale mobiliteit is niet zo groot, vermindert zelf. Maar hogere opgeleiden werken in eigen kring – (opvolging) kan leiden tot een standenmaatschappij.

Wijken hebben vaak een doorgangsfunctie. Het blijft de taak te investeren in de kwaliteit van de woningen (kan mensen behouden) Maar het is haast onvermijdelijk dat de middengroep, zeker als ze kinderen hebben, de steden verlaat.

Investeren in woonvernieuwing kan leiden tot verplaatsing van problemen. Mensen die de vernieuwde woningen niet kunnen betalen trekken weg. Belang van sociale huisvesting (in België ondermaats – er zijn 15% mensen die arm zijn, er zijn maar 6% sociale woningen)

Huisvesting/woonbeleid wordt een gewestelijke bevoegdheid. Wat zal de overheid doen, welke keuzes maakt ze. Het geven van fiscale korting aan mensen die een huis kopen (via hypotheeklening) is ook een vorm van huisvestingsbeleid.

Mensen voelen zich goed bij een niet stedelijk beleid. Jongeren die in de stad komen wonen, zullen die stad ook weer verlaten. Maar wat een probleem van de stad genoemd worden is maar een probleem van een deel(tje) van de stad. Moeten uit huizen platgegooid worden en vernieuwd? Cf. Dynamiek in Borgerhout. Huizen worden gekocht door startende tweeverdieners en gerenoveerd. Maar er ontstaat ook sociale verdringing.

Onze sociale huisvesting vertrekt van een geïndividualiseerd model. Niemand stuurt aan op een collectieve aanpak. Momenteel kan geen enkele overheidsinstantie op een gestructureerde manier krottenwijken aanpakken. (vb. mensen tijdelijk verplaatsen om ze later onder dezelfde voorwaarden in hun gerenoveerde, vroegere woning onder te brengen). Bij uitbouw van nieuwe wijken kan je wel aansturen op een sociale mix. Maar dit vergt een planning op langere termijn. Vb. deel van een nieuwe wijk voorbehouden aan mensen uit een oudere (te vernieuwen) wijk. Maar mensen streven ook naar het kunnen tonen van een bepaalde status, de keuze van hun woonplaats hoort daarbij – dit streven staat wel het creëren van een sociale mix in de weg.

Vlaming woont heel ruim – is dat nog lang vol te houden? Anderzijds, (te) grote woningen raken niet meer verkocht.

Conclusies van de discussie

- Het begrip ‘mix’ dekt teveel verschillende ladingen (etnie, sociale klassen, ...) Verwonderlijk is wel dat de probleemperceptie altijd bij de lagere klassen gelegd wordt.
- Het afbrokkelen van de welvaartstaat leidt tot minder directe steun aan de mensen die het nodig hebben.
- Het trickle down effect (als mensen rijker worden, is dat ook goed voor de armen in die samenleving) bestaat niet.
- Een mix is niet absoluut noodzakelijk, en is evenmin te plannen. Streven naar sociale mix ontmoet veel politieke tegenstand
- De doelstelling moet zijn ‘goede huizen te bouwen’, dan komt de mix wel vanzelf. Verkeerde gebouwen maken leidt tot een verkeerde sociale structuur.
- Sociale mix is een liberaal streven, als progressief moeten we werken aan het herstel van de sociale welvaartstaat dat als model goed gewerkt heeft. (hierbij hoort ook belang van goed onderwijs)